

Список використаних джерел

1. Івашенко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності / В.М.Івашенко, М.А. Болюх. – К.: Нічлава, 2004. – 204 с.
2. Захарченко В.І. Економічний аналіз процесів ринкової трансформації багатостадійних промислово-територіальних систем / В.І. Захарченко // Актуальні проблеми економіки, 2004. – №6. – С. 3-11.
3. Мних Є.В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації / Є.В. Мних // Бухгалтерський облік та аудит, 2006. – №1. – С. 55-61.
4. Павленко А. Ф. Трансформація курсу «Економічний аналіз діяльності підприємств»: [Наук. доповіді] / А. Ф. Павленко, М. Г.Чумаченко, 2001. – 88с.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз: [Навч. посібник.] / Г.В.Савицька. – К.: «Знання», 2004. – 654 с.

Annotation. *The article exposes a role and value of analysis of production as a component system of the account-analytical providing of activity of enterprises of tobacco industry.*

Key words: *analysis, estimation, production, account-analytical providing, information, tobacco products.*

32

УДК 368.5:330.131.5

Н.В. Кузовенкова, асистент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ**

У статті розглядають можливі шляхи розвитку ринку страхування сільськогосподарських ризиків. Запропоновано окремі складові стратегії розвитку ринку агрострахування в Україні.

Ключові слова: *страховий ринок, страхова компанія, сільськогосподарське підприємство, ризик, страховий продукт.*

Постановка проблеми. Останніми роками в Україні дуже гостро підняті питання, пов'язані з розвитком сільськогосподарського виробництва, з вирішенням проблем забезпечення населення країни сільськогосподарською продукцією. На цьому фоні дуже важливим є питання, що стосуються гарантій сільськогосподарських виробників через систему реального страхування сільськогосподарських ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових літературних джерел з даної проблеми показав, що суттєві пропозиції методичного та практичного характеру з проблем страхування сільськогосподарських ризиків

внесли такі відомі вчені дослідники як О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Лайко, М. Мних, С. Навроцький та ін. [1-4]. Однак, в умовах трансформації страхової системи, багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших поглиблених досліджень у напрямку розвитку та удосконалення ринку страхування сільськогосподарських ризиків.

Формування цілей статті. Метою статті є пошук можливих напрямків розробки стратегії розвитку ринку страхування сільськогосподарських ризиків задля задоволення інтересів усіх суб'єктів страхового ринку.

Виклад основного матеріалу. Нині, ринок сільськогосподарського страхування знаходиться лише на початковому етапі свого становлення, а тому потребує додаткових стимулів для свого розвитку.

Як правило, виділяють два шляхи, які сприятимуть розвитку агрострахування [5]. Перший – запровадження обов'язкового страхування. Подібна система була достатньо ефективною за радянських часів, оскільки передбачала обов'язкове страхування сільськогосподарських підприємств всієї країни. Це дозволяло одному державному страховику накопичувати чималі портфель ризиків і формувати адекватні страхові резерви. За рахунок широкої географії ризики в середині портфелю диференціювались та розподілялись між регіонами. Але на сьогодні така модель не може бути ефективною, оскільки неодмінно приведе до руйнування ринкових механізмів, зниження конкуренції, а відтак збільшить вартість страхових послуг та знизить якість обслуговування страхувальників.

Другий шлях – збільшення об'ємів добровільного страхування. Однак, для цього існують ряд перешкод, серед яких варто відмітити наступні: незадовільний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств; відсутність вільних оборотних ресурсів для сплати страхових платежів; нерозуміння суб'єктами аграрного ринку переваг страхування, як інструменту мінімізації ризиків; відсутність єдиної системи оцінки ризиків, що не дозволяє сільськогосподарським підприємствам отримати гарантовані виплати; бюрократичні перепони при відшкодуванні із бюджету коштів, витрачених на сплату страхових премій; значний рівень недовіри до страхових компаній.

Усі зазначені проблеми вимагають нових концептуальних підходів до розбудови ринку агрострахування з поступовим налагодженням партнерських стосунків між головними зацікавленими особами: страховиками, страхувальниками та державою. Тому варто зосередити увагу на розробці стратегії розвитку аграрного страхування, осмисленої програми дій та відповідного законодавства, яке б чітко визначало правовідносини у цій сфері.

Концепцію такої стратегії запропонувала Міжнародна фінансова корпорація (IFC), яка за фінансової підтримки Канадського агентства з міжнародного розвитку (VIDA) впроваджує Проект розвитку агрострахування в Україні. Згідно зазначеного проекту передбачається створення необхідних інфраструктурних елементів системи аграрного страхування: Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками; депозитарію даних, необхід-

них для розрахунку актуарно обґрунтованих тарифів; фонду страхування катастрофічних ризиків; системи підготовки спеціалістів, необхідних для сфери агрострахування (страхових комісарів, актуаріїв тощо).

В рамках реалізації даної стратегії в першу чергу варто зосередити увагу на удосконаленні законодавчо-регуляторного поля. При цьому страхування сільськогосподарських ризиків слід виділити не лише в окремий вид, але й законодавчо закріпити в окремому законопроекті. При цьому відповідні зміни і доповнення мають бути внесені до Закону України „Про страхову діяльність”, до розділу III Закону України „Про державну підтримку сільського господарства України” та до інших законів, пов’язаних з різними складовими системи агрострахування.

З метою підвищення рівня довіри до страхових компаній необхідно забезпечити прозорість при ухваленні рішень з максимальним залученням страховиків, страхувальників та держави. Досягнення поставлених цілей має вирішуватися шляхом стандартизації операційних процедур в рамках розробки страхових продуктів для галузі сільського господарства. Даний процес передбачає розробку страхових продуктів нового дизайну та стандартизацію усіх його складових. При цьому, під дизайном страхового продукту розуміємо сукупність окремих елементів, які визначають умови використання певного страхового продукту та можливості регулювання процесу надання страхової послуги при реалізації такого продукту.

Однією з ключових проблем, яку слід вирішити є відсутність статистичних та погодних даних, необхідних для створення актуарно обґрунтованих тарифів, визначення адекватних рівнів ризику і, як наслідок, вдосконалення страхових продуктів. Дані мають збиратися систематично згідно встановлених вимог і надходити до депозитарію даних.

Створення депозитарію даних сприятиме вдосконаленню процесу збирання даних та інформаційно-технологічні рішення щодо зберігання і забезпечення доступу до даних для звітування. З метою його формування мають бути розроблені формати збору та обробки даних, які сприятимуть ефективному звітуванню перед Держфінпослуг, вдосконаленню внутрішнього управлінського обліку страхових компаній та технічному аналізу для майбутніх досліджень. Структури форматів мають включати:

Потребує також нагального вирішення проблема, пов’язана з врегулюванням спорів між сторонами. Не рідкістю є випадки, коли страхові компанії відмовляють у виплаті відшкодування після настання страхових випадків. Судові процеси по вирішенню суперечностей між сторонами страхової угоди мають тривалий характер, пов’язані із значними витратами і, як правило, рішення приймаються на користь страховика.

Саме тому, кожна страхова угода має визначати практичний механізм арбітражу для вирішення спірних питань між сторонами угоди страхування сільськогосподарських ризиків.

Наступною проблемою, яку слід вирішити, є можливість настання великомасштабних катастрофічних подій для сільськогосподарських підприємств (наприклад, посуха, перезволоження вимерзання на значних територіях), втрати по яких страхові компанії в силу низької капіталізації не зможуть компенсувати.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є звернення страховиків до ринку перестраховування, при чому, як правило, перестраховикам виступає іноземна страхова компанія, яка має значну перестрахову ємність. Однак, якщо кожна компанія здійснюватиме перестраховування окремо, то це означає для неї надто високі тарифи, а тому, на перестраховий ринок пропонується виходити консолідовано. Так, досить ефективно у даному напрямку співпрацює УССП (Український сільськогосподарський страховий пул) з провідними перевтраховиками: «Swiss Re», «Hannower Re» та «Polish Re», яким передає 77,5% відповідальності за угодами облігаторного квотно-пропорційного перестраховування [5].

Однак, у випадках великомасштабних погодних катаклізмів, механізм перестраховування не дає очікуваного ефекту. Варіантом вирішення цієї проблеми могло б стати, як пропонує Міжнародна фінансова корпорація, створення в Україні можливостей для перестраховування аграрних ризиків у державному фонді для страхування катастрофічних ризиків. Створення такого фонду дозволить зняти соціальну напругу після стихійних лих. Воно сприятиме стабілізації доходів аграріїв і дозволить державі уникнути необхідності в разі настання таких подій терміново шукати можливості покривати збитки аграріїв за рахунок скорочення інших статей бюджету.

Наступне завдання, яке варто вирішити пов'язане з підвищенням кваліфікації персоналу зацікавлених у розвитку агрострахування сторін. В рамках вирішення даної проблеми необхідно запровадити формальний механізм навчання, сертифікації та моніторингу всіх елементів професійного розвитку фахівців (з урегулювання збитків, нормотворення, актуарної справи, операційного менеджменту та досліджень і розробки програм). Навчання для них має проводитися координовано, комплексно, у середовищі, де учасники можуть одержати досвід з усіх аспектів страхування сільськогосподарських ризиків. Теоретичні заняття мають підкріплюватися практичним тренінгом, на якому слухачі курсу разом з викладачами (експертами-консультантами) зможуть розробляти реальні страхові продукти та відповідні операційні процедури для застосування на вітчизняному ринку агрострахування.

Вирішення зазначених проблем дозволить створити усі передумови для налагодження взаєморозуміння між ключовими зацікавленими сторонами процесу страхування сільськогосподарських ризиків, а відтак і для розбудови ефективної системи агрострахування.

Як правило, успіх системи пов'язують з її здатністю керувати усім процесом від початку до завершення. Управління може носити як безпосередній характер, так і здійснюватися через посередників, які можуть надавати спеціа-

лізовані послуги. Тому слід створити групу (або агентство), яка мала б права і обов'язки щодо розвитку та управління системою агрострахування.

Необхідність створення Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками доведена досвідом інших країн, де вони успішно функціонують і уже продемонстрували свою ефективність. Серед них: Федеральний відділ з управління ризиками з провінційними агентствами (Канада); Агентство з управління ризиками (США); Державна агенція з сільськогосподарського страхування (Іспанія); SOMSA (Чилі); AICI (Індія); Федеральне агентство з державної підтримки агрострахування (Росія) тощо.

Ринок агрострахування вирізняється великою кількістю зацікавлених сторін, а тому при створенні Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками в першу чергу варто передбачити представництво у ньому усіх органів та організацій, які прямо чи безпосередньо впливають на розвиток страхування в галузі сільського господарства. Жодна із структур, взята окремо, не наділена ресурсами та необхідними знаннями і навичками для того, щоб організувати достатній рівень взаємодії між усіма елементами системи страхування сільськогосподарських ризиків. Тому для успіху варто об'єднати знання та досвід фахівців і тим самим забезпечити прозору та позитивну взаємодію між основними зацікавленими сторонами процесу впровадження програми агрострахування.

Такого роду структура має бути зафіксована законодавчо і чітко прописувати обов'язки, права та сфери відповідальності на засадах партнерства між приватним і державним сектором.

Висновки і пропозиції. Отже, в ситуації, яка склалась на ринку страхових послуг, потрібно знайти оптимальне рішення щодо подальшого розвитку страхування сільськогосподарських ризиків. Для цього слід розробити стратегію розвитку ринку агрострахування, основними напрямками якої стали: удосконалення законодавчої і нормативної бази; визначення стандартів діяльності; розробка системи збирання, зберігання та управління даними; створення умов для захисту прав споживачів; розробка системи перестраховування катастрофічних ризиків; удосконалення асортименту страхових продуктів; розвиток людських ресурсів; налагодження взаєморозуміння між головними зацікавленими особами; створення Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко М.Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора АПК. / М.Я. Дем'яненко // Проблеми фінансової підтримки малих і середніх підприємств на селі / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – С. 6-11.
2. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва. / М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, А.Г. Борщ та ін. / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
3. Островерха Р.Е. Реальність страхового захисту / Р.Е. Островерха // Фінанси України 2003. – №6. – С. 132-138.

4. Мних М.В. Страхування як механізм надання підприємницької діяльності та соціального захисту населення. / М.В. Мних – К.: Знання України, 2004. – 428.
5. <http://www.agroconf.org/uk/node/5429>.

Annotation. *In the article examine the possible ways of market of insurance of agricultural risks development. Separate component strategies of market of agrostrakhuvannya development are offered in Ukraine.*

Key words: *insurance market, insurance company, agricultural enterprise, risk, insurance product.*

33

УДК 336.71

О.І. Скоробогач, викладач, Чортківський інститут підприємництва і бізнесу ТНЕУ, м. Чортків

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто сутність процесів злиття та поглинання і їх роль у формуванні конкурентоспроможної банківської системи України.

Ключові слова: *глобалізація, банк, банківська система, злиття, поглинання, конкурентоспроможність, капіталізація.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації сучасної світової економіки вагомого значення набуває проблема забезпечення ефективного розвитку банківської системи України, що вимагає удосконалення існуючих і розроблення нових науково обґрунтованих способів реструктуризації та підтримки вітчизняної банківської системи.

Крім того, ризики та істотні втрати, пов'язані із впливом фінансової та економічної кризи, спонукають банки до пошуку нових способів функціонування та розвитку банківської системи України. Важливим способом реструктуризації, а в умовах кризи – особливо, є процеси злиття та поглинання. Успішне здійснення процесів злиття та поглинання є передумовою і важелем ефективного розвитку вітчизняної банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси злиття та поглинання широко розглядаються в дослідженнях багатьох зарубіжних авторів, зокрема в працях Гохан Патрик А., Доналд Депамафіліс, Рід Ф., Моросіні Пьєро, Стеджер Ульріх, Греймс Дінз, Фріц Крюгер, Стефан Зайзель, Л.Ніколаєва та інших. У вітчизняній науковій літературі ця проблематика знайшла відображення в працях С.В. Башлай, О.В. Мірошніченко, Р.Гриценко, Ю.В. Ліневич, І.А. Зарицької, О.Ю. Пронін, А.Степаненко, К. Черкашина та інших.